

Voorgeschiedenis

Aangiften van zaken op het terrein van financieel-economische fraude die particuliere onderzoeksbureaus (POB's) namens hun opdrachtgever doen worden zelden door politie en justitie opgepakt. Deze stelling van Steenhuis (2011)¹ is voor het ministerie van Veiligheid en Justitie aanleiding geweest om, in samenwerking met de Nederlandse Veiligheidsbranche (NV), de pilot "Samenwerking POB's met politie en OM" op te zetten. Tussen 1 mei 2012 en 1 mei 2013 is de pilot uitgevoerd in vier politieregio's. De achterliggende gedachte bij de pilot was dat door een betere samenwerking meer betekenisvolle zaken op het terrein van horizontale fraude zouden kunnen worden aangepakt. Aan de pilot namen negen particuliere opsporingsbureaus deel, die alle lid zijn van de NV en beschikken over een keurmerk van de NV.

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) is de pilot door het economische onderzoeks- en adviesbureau APE geëvalueerd.² Uit de evaluatie blijkt dat de POB's binnen de randvoorwaarden van de pilot niet geslaagd zijn in het aanleveren van voldoende cases (20). Met name de stringente koppeling tussen delictscategorie en pilotregio lijkt een belangrijke verklarende factor voor de teleurstellende oogst. Wel is uit de evaluatie naar voren gekomen dat onderzoeken van POB's een toegevoegde waarde kunnen hebben voor de opsporing en vervolging van politie en OM.

Vervolgpilot 2014 - 2015

Naar aanleiding van deze evaluatie heeft de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie in 2014 besloten tot een vervolgpilot in een gewijzigde opzet. De vervolgpilot is gestart op 1 juni 2014 en geëindigd op 31 mei 2015.

¹ Steenhuis, D.W. (2011). *Particulier onderzoek in strafzaken. An offer hardly to be refused*. Gorinchem: Nederlandse Veiligheidsbranche.
http://www.veiligheidsbranche.nl/media/publicaties_nwe_site/rapport_particulier_onderzoek_in_strafzaken.pdf

² Frierson, R., Bouwman, S. & Wilms, P. (2013). *Samen opgespoord? Eindrapport "Pilot samenwerking particuliere onderzoeksbureaus met politie en OM"*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie/WODC.

De doelstelling van de vervolgpilot is ongewijzigd gebleven. Ook de wettelijke en budgettaire kaders zijn niet aangepast: de vervolgpilot is budgettair neutraal en sluit aan bij de bestaande verdeling van bevoegdheden.

Teneinde het aantal zaken te verhogen is gekozen voor een grotere omvang van het aantal deelnemende eenheden, een verbreding van de delictscategorieën naar vermogenscriminaliteit (zonder koppeling tussen delictscategorie en eenheid) en is het potentieel aan deelnemers vergroot: zowel leden van de NV als van de Branchevereniging voor Particuliere Onderzoeksbureaus (BPOB), mits zij beschikken over een branchekeurmerk, kunnen deelnemen aan de vervolgpilot.

Het WODC heeft onderzoek- en adviesbureau APE gevraagd een evaluatie van de vervolgpilot uit te voeren met als centrale vraag: “Welke bijdrage kunnen POB’s leveren bij de strafrechtelijke opsporing en vervolging van zaken op het gebied van vermogenscriminaliteit?”

Voor de evaluatie heeft APE gebruik gemaakt van verschillende methoden van onderzoek: online registratie van de ontwikkeling en kenmerken van de aangeleverde zaken, dossieronderzoek bij de politie van aangeleverde zaken, interviews met POB’s, contactpersonen van politie en OM, de contactpersoon van de Nationale Politie en opdrachtgevers en een enquête onder POB’s die geen zaken hebben aangeleverd. Met name het dossieronderzoek bij de politie heeft ondanks de tijdig verkregen toestemming van het Parket-Generaal een aantal niet voorziene, additionele, tijdsintensieve stappen gevergd.

Resultaten vervolgpilot

Ten opzichte van de eerste pilot zijn de spelregels in de vervolgpilot verruimd. Deze aanpassingen, gericht op een groter aantal cases hebben niet kunnen verhinderen dat de vervolgpilot traag uit de startblokken is gekomen. Het tegenvallend aantal zaken is aanleiding geweest om tussentijds de opzet nog een keer te wijzigen. In de landelijke projectgroep (waarin zijn vertegenwoordigd het ministerie van Veiligheid en Justitie, politie, OM en de brancheverenigingen) is in januari 2015 gezamenlijk besloten POB’s de mogelijkheid te bieden ook zaken aan te dragen buiten de vier deelnemende pilot-eenheden. In de evaluatie blijft het onderscheid gehandhaafd tussen zaken die zijn aangebracht binnen de pilot-eenheden resp. buiten de pilot-eenheden. Het gaat hier immers om verschillende regimes: in de pilot-eenheden geldt een apart wegingskader, zijn aanspreekpunten bij de politie aangesteld en zaakoverleggen ingevoerd, die afwezig zijn in de niet pilot-eenheden. De overige kaders, wat betreft delictscategorieën en deelnemers, blijven onveranderd.

In totaal zijn tussen 1 juni 2014 en 31 mei 2015 door de POB's 33 zaken aangemeld in het online zakenregister. Iets meer dan de helft van de zaken (18) is afkomstig uit de vier pilot-eenheden. De resterende zaken zijn aangebracht in de overige eenheden, met name Den Haag en Midden-Nederland. Van deze 33 zaken vallen tien zaken af omdat hiervan geen proces-verbaal nummer (pv-nummer) is aangeleverd door de POB. Uiteindelijk zijn twintig zaken geselecteerd voor een verdiepende analyse: elf binnen de pilot-eenheden en negen daarbuiten. De geselecteerde zaken in de vervolgpilot kenmerken zich doorgaans door een schadebedrag onder de € 50.000. De delicten liggen vooral op het gebied van verduistering (in dienstbetrekking), diefstal en oplichting.

Opvallend is dat slechts een zeer beperkt aantal POB's verantwoordelijk is voor de aanlevering van zaken. De bruto opbrengst van 33 zaken is aangebracht door zeven POB's, terwijl slechts zes POB's betrokken zijn bij de 20 geselecteerde zaken. Dit betekent dat 25% van het potentieel aantal deelnemers (leden van de beide brancheverenigingen met een keurmerk) één of meer zaken heeft aangeleverd.

Vergelijking op dit onderdeel met de eerste pilot leert dat uitbreiding van de geografische reikwijdte, de ruimere omschrijving van de delictscategorie en het grotere bestand aan potentiële deelnemers niet heeft geleid tot een daadwerkelijke toename van het aantal deelnemende POB's aan de vervolgpilot. In de eerste pilot waren zes POB's verantwoordelijk voor bruto 48 zaken en netto 15 zaken (na koppeling van delictscategorie aan regio).

De evaluatie bevestigt het beeld uit de eerste evaluatie dat niet van alle door de POB opgepakte zaken aangifte wordt gedaan. Het aangiftepercentage verschilt echter aanzienlijk tussen de POB's. Met name bij de kleinere POB's ligt het aangiftepercentage zeer hoog (> 90%), bij de grotere bureaus is het aangiftepercentage marginaal (< 10%). De oorzaak hiervoor ligt volgens de POB's in de sector waarin de zaak plaatsvindt, de delictscategorie, de complexiteit van de zaak en de alternatieven die de opdrachtgever heeft voor afdoening van de zaak. Niet alle zaken behoeven daarmee een strafrechtelijke afdoening als de POB de zaak heeft opgehelderd.

Van alle (33) door de POB's aangeleverde zaken waarvan wel aangifte is gedaan is een groot deel door de politie opgepakt (75%). In de helft van de zaken is een verdachte opgespoord. Onder de twintig geselecteerde cases liggen deze percentages hoger. Dat is niet verwonderlijk omdat uitsluitend cases zijn geselecteerd met een pv-nummer. Dit vormt een voorwaarde voor opsporing en vervolging. Van de geselecteerde zaken is in 75% van de

zaken een verdachte opgespoord. In twee derde van deze gevallen is vervolging ingesteld of getransigeerd.

De kwaliteit van de onderzoeken van de POB's wordt bij dit soort zaken in het algemeen door de politie als (zeer) hoog beoordeeld en betekent een werkbeparing voor politie en OM. Hierbij past de kanttekening dat er grenzen zijn aan de te behalen werkbeparing: de politie is altijd verplicht in het opsporingstraject bepaalde activiteiten uit te voeren die niet door de POB kunnen worden uitgevoerd en/of werkzaamheden van de POB te valideren.

De vervolgpilot voorzag in een zaakoverleg per pilot-eenheid waarin politie, OM en POB's periodiek zaken aan de orde kunnen stellen, zaken terugkoppelen en de voortgang bewaken van het verloop van zaken en gemaakte afspraken. Tevens zouden de betrokken POB's in dit zaakoverleg gegevens bijhouden ten behoeve van de evaluatie van de vervolgpilot.

In geen van de pilot-eenheden is een dergelijk zaakoverleg in fysieke zin opgetuigd. Terugkoppeling vond lang niet in alle gevallen plaats. Als terugkoppeling plaatsvond verliep dat buiten het zaakoverleg om. De actuele stand van zaken is door de POB's bijgehouden in het online zaakregister dat periodiek aan de orde is gekomen in het landelijk overleg. POB's pleiten voor meer informatiedeling vanuit de politie. Deze informatiedeling wordt volgens de politie beperkt door de huidige wet- en regelgeving. Het OM koppelt, waar mogelijk, terug aan het slachtoffer.

Een knelpunt in de uitvoering van de vervolgpilot is de formele overlegstructuur van de vervolgpilot die niet mogelijk is binnen de wet- en regelgeving betreffende politiewerk en –bevoegdheden.

Succesfactoren in de samenwerking zijn de functie van een vaste contactpersoon bij de politie en de mogelijkheid voor POB's om digitaal aangifte te kunnen doen.